

निबन्धनां मातृककचोद्वाहसु शिष्टैरपि क्रियते तस्य
सृष्टिर्विद्वत्वेऽपि किञ्चित् श्रौतं लिङ्गमास्याय तेषां तथा-
चरणमिति बह्व्यः । तस्य श्रौतलिङ्गस्यान्यार्थपरता पराचर
भाष्यादौ दर्शिता । अतएव द्वारकाकृपदलिप्यदेशाविनां
तथाचरणे भाग० १० स्कन्धे । “यद्यप्यनुकरन् वैरं रक्को
ल्लणावमानतः । व्यतरत् भागिनेयाय सुतां कुर्वन् स्वतः
प्रियम्” । “दोहिलायानिरुहाय पौर्त्नीं रक्काददद्वरे ।
रोचन्तं बह्वैरोऽपि स्वतः प्रियचिकीर्षया जानन्नधर्मं
तद्यौनं स्नेहप्राशयशातुगः” । अधर्मं जानन्नित्युक्तं
तेन तस्याधर्मत्वम् । “मातृकस्य सुतामूदेति” प्रागुक्तवचनाच्च-
तस्याधर्मत्वम् सुव्यक्तमेव । स च विवाहोऽष्टविधः “ब्राह्मो-
देवस्तैषाभिः प्राजापत्यस्तथाऽऽसुरः । गान्धर्वैराक्षमयैव
पैशाचसाहचर्योऽधमः” मनुः एतेषां लक्षणं तत्तच्छब्दे दृश्यम् ।
“वेन भार्या कृता पूर्वं कतोद्वाहा परस्य वै” हरिवं० ।

उद्वाहनं न० उद्+वह-णिच्-ल्युट् । १ पुत्रादेरुद्वाहसम्पा-
दने २ उद्धरणे ३ स्थानान्तरणयने । उद्वाहते स्थानान्तरं
जीवतेऽनेन उद्+वह-णिच्-करणे ल्युट् । ४ उद्धारण-
साधने “उद्वाटनं वटीयन्” बलिबोद्वाहने प्रहेः” अमरः ।
उद्+वह-साधे णिच्-भावे ल्युट् । ५ विवाहे । वाह-
नस्य उद्वाकर्तृत्वस्योपरि वाहनं कर्तव्यं यत् । ईदृहल्ये
क्षेत्रे यत् प्रथममेकवारं कृत्वा पुनः कर्मणं क्रियते तादृशे
क्षेत्रे हेम० । [टके (कटि) हेम० ।

उद्वाहनो स्त्री उद्वाहते साधे णिच्-कर्मणि ल्युट् । वरा-
उद्वाहिक लि० उद्वाहः प्रयोजनमस्य ठक् संज्ञापूर्वकविधेर-
नित्यत्वात् न इति । विवाहसाधने सन्नादौ “नोद्-
वाहिकेषु सन्नेषु विधवावेदनं कचिन्” मनुः । उद्दी
श्रीद्वाहिकोऽप्यत्र लि० ।

उद्वाहित उ० स्त्री उद्वाहो जाताऽस्य तारका० इतच् । जा-
तविवाहे “वाने दृष्टे तथैवास्तं गते च दैत्यमन्त्रिणि । उद्-
वाहितायां कन्यायां दम्पत्योरेकमायनम्” राजमा० ।
उद्वाहिनी स्त्री उद्वाहः उद्धारणं साध्यतवाऽप्यस्य रनि
डीप् । रण्यो मेदिनिः ।

उद्दिग्ग लि० उद्+विज-कसंरि क्त । उद्देगयुक्ते, “निम-
न्कोद्दिग्गसंज्ञोऽयं पद्मे दोनैव मेदिनी” मट्टिः । उःच-
परिहाराद्यमतवा २ व्याकुलचित्ते, रणुभिते च ।

उद्दीप्तस्य न० उद्+वि+ईङ्-भावे ल्युट् । १ ज्वरं दृष्टौ । करणे
ल्युट् । २ तत्साधने नेपो “बलोजनोद्दीप्तस्य कौष्ठदीप्त-
स्य” रघुः ।

उद्दीत लि० उद्+वि+इ-क्त । विशेषेणोद्गते । (स्वला-
मिहस्योवा) समन्तात् प्राप्ति “ततोयुधिष्ठिरानोकसद्-
वीताश्वनिस्त्रयम्” भा० श्रौ० १ ईष्य० ।

उद्दुत्त लि० उद्गते उद्गता निरा० स० । १ उद्गते । उद्+
इत-क्त । २ उद्दुत्ति ३ भुक्तोऽभिते । ४ अधिके । “उद्-
दुत्तो हि यन्मः समधिकफलमाचरे” व्या० न्यायः ।
“कल्पश्रयोद्गुत्तमिवास्वाम्यः” भा० व्या० प० ७ ।
५ लुभिते च “उद्दुत्तनक्रात् सङ्घसोऽन्मज्ज” रघुः ।

उद्देग उ० उद्+विज-वज् । १ व्याकुलचित्तायाम् २ विरह-
जन्ये दुःखोद्गमे, “मनोभिः बोद्देगैः प्रचयविकृतिध्व-
स्तश्चयः” किरा० । “सङ्घोद्देगमियं व्रजेदिति” रघुः ।
“यानोद्देगस्तिमितनयनं दृष्टमन्त्रिभवाभ्याः” मेघ० । “योजि-
ह्वायं बाधते उद्देगं जनयति शिरोऽप्युत्थीते नासिकाश्च
साययति स कटुकः” सुश्रु० । “बल्लोभेष्वप्युद्देगो माधुर्यं
परिकीर्तितम्” सा० द० । ३ भवे च । ४ युवाकफलेन० । उद्देतो-
वेगोऽस्मात् । ५ निचये, ईक्षितमि ७ यीप्रगामिनि च लि० ।

उद्देजन लि० उद्+विज-भावे ल्युट् । १ उद्देगे अमरः
“परदारभिमर्षेषु प्रहृत्तामृन् महीपतिः । उद्देजनकरै-
र्दण्डैश्चिह्नयित्वा प्रशस्येत्” मनुः तस्मै बाधुश्च । उद्दे-
जनीय उद्देजेके लि० “परिहरेदुद्देजेनीयाश्च कथाः” सुश्रु० ।
उद्देजित लि० उद्+विज-णिच्-क्त । कतोद्देगे “उद्दे-
जिता दृष्टिभिरान्यबले” कुमा० ।

उद्देदि लि० उद्देता वेदिके प्रा० व० नतलोपः । उद्देत-
वेदिके । “विमानं नवसुहृदि चतुःस्तम्भप्रतिष्ठितम्” रघुः
उद्देप उ० उद्+वेप-भावे वज् । १ उद्देक्यने । कसंरि अच् ।
२ तद्युक्ते लि० । ततः तेन निर्दक्षमित्यर्थे सङ्कुला० अच्
औद्देप तद्विर्धत्ते लि० । स्थियां डीप् ।

उद्देल लि० उद्देकालेनेलाम् अल्ला० स० । १ वेलातिक्रान्ते
२ मर्यादातिक्रान्ते “भयमप्रलयोद्देलादाचल्युर्मेरुतोदधेः” रघुः
उद्देष्टन न० उद्+वेष्ट-ल्युट् । १ इक्षुपादबोर्वन्ने, २ उप-
क्षेपे च । “वज्रो मधुरता तन्ना हृदबोहेदनं भयः”
“हृदबोहेदनं तन्ना बाह्याकुतिरोचयः” सुश्रु० ।
उद्देत वेदनात् निरा० त० । १ उद्देक्यवन्ने लि० ।
“कबाविहरेदनं बालमाख्यवा” रघुः कुमारच

उद्दीदृ उ० उद्+वह-इच् । परिचेतरि । “उद्दीदृषि
भवेत् पापी सङ्गात् कुलनामिके । । नेश्यागननजं
पापं तस्य उद्दीदिनेदिने” मङ्गानि० त० ।

उद्भस्त उद्भे क्त्वा० पर० अक० सेट् । उद्भस्नाति औभ्रासीत्